

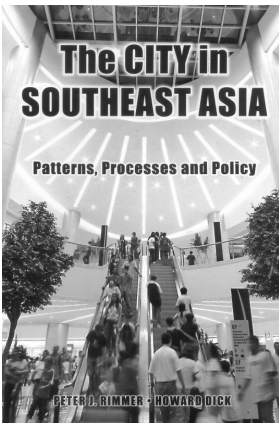
บทวิจารณ์หนังสือ : เมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ :

แบบแผน กระบวนการ และนโยบาย

THE CITY IN SOUTHEAST ASIA: PATTERNS, PROCESSES
AND POLICY

ผศ.ดร.อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์¹

หนังสือเรื่อง “เมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : แบบแผน กระบวนการ และนโยบาย” เป็นงานเขียนของ Peter J. Rimmer และ Howard Dick ซึ่งได้ใช้ประสบการณ์การทำงานด้านการพัฒนาเมืองและภูมิภาค ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า 17 ปี ซึ่งใช้มุมมองในการวิเคราะห์ในลักษณะสหวิทยาการ (Multi-disciplinary) การนำเสนอภาพการเปลี่ยนแปลงของเมืองในเชิงภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ บริหารธุรกิจ นโยบาย และการวิจัย หนังสือเล่มนี้เหมาะสมสำหรับผู้สนใจศึกษากระบวนการเป็นเมือง การปรับตัวเปลี่ยนแปลงเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยตีพิมพ์ที่ NUS Press มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ในปี 2009 จำนวน 340 หน้า

Peter J. Rimmer เป็น ศาสตราจารย์
ด้าน Economic and Human Geographer ที่
มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (Canberra)

Howard Dick เป็นศาสตราจารย์
ด้านเศรษฐศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ประเทศ
ออสเตรเลีย

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 9 บท
ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ คือ ส่วนแรก เป็นการนำ
เสนอถึงแบบแผน (Pattern) ของเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะตัวอย่าง เมืองสิงคโปร์ ฮองกง และกัวลาลัมเปอร์ ส่วนที่สอง เป็นการอธิบายถึงกระบวนการ (Processes) ในแง่มุมของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่กระทบกับการอยู่อาศัย อุตสาหกรรมและการบริโภค การรวมศูนย์กับการกลายเป็นเมือง รวมทั้งการสร้างการใช้สอยของระบบที่วางในเมือง และส่วนที่สาม เกี่ยวข้องกับนโยบาย (Policy) ซึ่งเป็นการอธิบายถึงปัจจัยที่สำคัญสอง ประการคือ เรื่องธรรมาภิบาลและระบบตลาด ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดนโยบายในการพัฒนาเมือง ในแต่ละบทของหนังสือเล่มนี้มีสาระสำคัญ ดังนี้

บทที่ 1 เมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้กล่าวถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของเมือง ข้อมูลในเชิงสถิติ และการคาดการณ์ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่จะนำเข้าสู่ประเด็นสำคัญสามส่วนคือ แบบแผน กระบวนการ และนโยบาย ในบทนี้ได้ตั้งข้อสังเกตต่อประเด็นท้าทายในการศึกษาเมืองอยู่ 5 ประเด็น ได้แก่เรื่อง แนวโน้ม (Trends) การเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวของเมือง (Movements) ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับคน พื้นที่ เวลา (Relationships) นโยบาย (Policy) และ การนำความรู้ที่ได้จากประเด็นที่กล่าวมาสู่กรอบทฤษฎีและเครื่องมือใหม่ (Theory and applied tools)

บทที่ 2 สิ้นสุดยุคเมืองในโลกที่ 3 สู่ภูมิศาสตร์เมืองใหม่ เป็นการอธิบายถึงแนวคิดและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้ยกตัวอย่างเมือง จากต่ำ เป็นกรณีศึกษา ที่มีลักษณะรวมตัวกัน (Convergence) และแตกตัวออกไป (Divergence) ซึ่งมีพัฒนาการเกิดขึ้นแตกต่างกันไปในแต่ละยุค ซึ่งส่งผลต่อองค์ประกอบ และกิจกรรมของเมือง

บทที่ 3 เมืองศูนย์กลาง สิงคโปร์ ฮองกง และกัวลาลัมเปอร์ เป็นการอธิบายถึงบริบทของเมืองศูนย์กลางที่สามารถเชื่อมภูมิภาคต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ (Global city) โดยตัวอย่างของทั้งสามเมือง ถูกอธิบายด้วยความสำคัญของตลาดทุนทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งการเปลี่ยนผ่านของเมืองที่เกิดขึ้น

บทที่ 4 เมืองหลวง และเมืองรอง การเติบโตของเมืองที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีแบบแผนที่ใกล้เคียงกันคือ มีเมืองหลวงเป็นเมืองขนาดใหญ่ที่สุด รวมศูนย์ในการบริหารเมืองและทางเศรษฐกิจ และมีเมืองรองที่โตเป็นอันดับสองที่มีความห่างกันมาก (Primate city) ในบทนี้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเมือง และประเด็นการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของเมืองในภูมิภาค โดยได้ยกตัวอย่างเมืองในประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

บทที่ 5 เมืองที่ถูกครอบด้วยความเป็นเอกชน ซึ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงภายใต้การขึ้นนำการเปลี่ยนแปลงโดยภาคเอกชน ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมในเมือง การถ่ายทอดเทคโนโลยี รูปแบบที่พักอาศัยแนวตั้งที่มีราคาแพง การใช้แอร์ในวิถีชีวิต การกำเนิดขึ้นของชนชั้นกลางใหม่ในเมือง

บทที่ 6 อุตสาหกรรมและการบริโภค ในบทนี้อธิบายถึงเมืองว่า เป็นแหล่งของเศรษฐกิจภาคการค้าและบริการ ซึ่งเมืองในยุคปัจจุบันได้สร้างระบบการค้าปลีกขนาดใหญ่ที่มีการแข่งขันกันสูง เกิดการพัฒนาองค์กรที่สร้างระบบบริการเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งส่งผลต่อเมืองและผู้คน

บทที่ 7 ทุนนิยมกับการกลายเป็นเมือง เป็นการอธิบายถึงจุดเน้นเรื่อง การสร้างความเข้มแข็งของระบบทุนนิยมที่สัมพันธ์กับการกลายเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว ได้สร้างรูปแบบของตลาดใหม่ การควบรวมกิจการ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และกลยุทธ์ในการทำธุรกิจในเมืองต่าง ๆ

บทที่ 8 การใช้ประโยชน์ที่ว่างในเมือง เป็นการอธิบายการจัดการใช้พื้นที่ที่มีคุณภาพร่วมกัน (Share space) เพื่อตอบสนองคุณภาพชีวิตของคนในเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งประเด็นเรื่องระบบขนส่งมวลชน (Public transport) เป็นสิ่งที่เมืองต้องตระหนักถึง

บทที่ 9 ธรรมชาติและตลาด บทนี้เป็นบทส่งท้ายที่อธิบายถึงการบริหารเมืองโดยใช้หลักธรรมชาติเป็นสิ่งที่นำไปสู่เมืองที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง การวางผังเมือง การใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจของเมือง นโยบายการจำกัดขนาดของเมือง

โดยสรุปแล้วหนังสือเรื่อง “เมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : แบบแผนกระบวนการ และนโยบาย” เป็นหนังสือที่วิเคราะห์ภาพเมือง การเปลี่ยนแปลง แนวโน้ม และประเด็นเรื่องวิถีชีวิตผู้คนที่น่าสนใจเล่มหนึ่ง หากต้องการหาวิทยุวิจัยในการศึกษาเมือง หรือต้องการแนวคิดในการวางแผนพัฒนาเมือง ต้องได้อ่านหนังสือเล่มนี้ซึ่งข้อดีอีกส่วนหนึ่งคือ มีการรวบรวมองค์ความรู้ ประเด็นวิเคราะห์วิจารณ์ของปารมาจารย์เรื่องเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ควรอ้างอิงไว้หลายคน เช่น T.G. McGee, Mike Douglass, Paul L. Knox, Peter J. Taylor เป็นต้น